

materiæ, iniquum esse facere quod juratum est, quasi ex obligatione juramenti; ergo semper est contra reverentiam Deo et sacris rebus debitam, tale facere juramentum; semper ergo est aliquod peccatum.

3. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: interdum potest esse moraliter necessarium tale juramentum, et fieri cum tali cautione, ut a culpa excusat. Ut si quis vel metu coactus, vel ad evitandas importunas preces, juret se non ingressum religionem, subintelligens, si id melius sit; vel, sicut supra dicebamus cum multis, non peccare feminam, quæ in articulo mortis constituta, ut absolvatur, jurat se accessuram ad eum qui revera non est maritus, et in foro Ecclesiæ talis judicatur, subintelligens se accessuram ad illum, si licite poterit; hæc enim juramenta sunt de materia incapaci, et tamen sine peccato fiunt. Respondeo negando esse de materia incapaci, quia tunc juramentum illud non est absolutum, sed conditionatum, et stante conditione, posset obligare; quod vero materia non obliget, ideo est quia conditio non impletur. Nec vero illæ conditio-nes sunt omnino impossibles, quia et posset talis esse verus maritus, et ita actus licere, et ingressus religionis in aliquo casu posset non expedire. Altera vero pars, videlicet, hoc peccatum esse mortale ex genere, patet, tum ex genere virtutis cui opponitur; tum maxime quod intra propriam rationem et modum potest esse mortale, ut ex sequentibus patebit.

4. Dico ergo secundo: hoc peccatum in individuo non semper est mortale, sed potest esse veniale ex levitate materiæ. Probatur inductione, nam jurare non jejunare hodie, cum id non præcipitur, aut non facere aliquid indifferens, non est peccatum mortale. Ratio est, quia tale juramentum, cum fit, non continet mendacium: supponimus enim fieri cum intentione; ergo non est perjurium; ergo ex levitate materiæ potest esse peccatum veniale, quia, secluso capite falsitatis, non est unde repugnet. Et in materiis insinuatis, per se videatur clarum non inveniri gravem irreverentiam, sed potius animi levitatem.

5. Dices: juramentum quod ita fit ut obligare non possit, involvit quoddam mendacium juramento ipso confirmatum; nam qui jurat aliquid, jurat se obligare ad illud; at hoc falsum est, quando talis materia juratur, quia tunc jurans revera non se obligat; ergo impli-cite jurat falsum, et consequenter est pecca-tum mortale. Et confirmatur, quia tale jura-mentum directe est contrarium fini juramenti;

ergo etiam ex hoc capite habet gravem malitiæ. Autecedens patet, quia finis juramenti est confirmare veritatem; non autem confir-mat illam, nisi obligando ad faciendum verum quod juratum est; ergo quoties juratur sine capacitate obligationis, evacuat finis jura-menti.

6. Ad argumentum respondeo negando as-sumptum. Ad probationem, nego eum, qui ju-rat hoc vel illud facere, etiam jurare, se ad hoc vel illud obligare, præsertim valide et cum effectu, sed simpliciter et directe (ut sic di-cam) jurat promissionem, nullam vero reflec-tionem facit, unde nec jurat se jurare, nec jurat se obligare, et ideo licet cum effectu non obligetur ex incapacitate materiæ, nullum mendacium profert, aut jurat. Ad confirmationem respondeo, in tali juramento impe-diri effectum juramenti, et inde recte probari illum esse indebitum modum jurandi, non tamen ostendit semper esse peccatum mor-tale. Quia non impeditur aut evacuat finis juramenti universaliter, vel secundum se, quia licet tale juramentum non obliget, alia poterunt suam obligationem inducere in ma-teria capaci; ille ergo defectus præcise spe-catus gravis non est.

7. *Per se non est peccatum mortale jurare aliiquid contra consilia.* — Hinc infero primo, non esse peccatum mortale, per se loquendo, jurare aliiquid contrarium consiliis. Ita Navar., c. 12, n. 16, et citat Glos., in c. 1, 85 d. Idem tenet Tabien., verb. *Jurare*, n. 8, 10 et 12; Anton., Cajet., Sot., et alii infra citandi. Et ratio patet ex dictis, quia in re jurata secundum se spectata non est malitia, sed sola incapacitas obligationis juramenti; hæc au-tem non sufficit ad peccatum mortale, neque aliunde appareat gravis injuria Dei in illo actu, et ex sequenti assertione hæc illatio a fortiori confirmabitur. Contrarium tamen tenet Angel., verb. *Perjurium*, n. 1, et verb. *Juramen-tum*, 5, n. 2. Probat ex c. *Florentinus*, d. 85, ubi insinuatur graviter peccasse, qui juravit non acceptare episcopatum. Sed alius est sensus illius loci, ut supra tractatum est. Potuitque illud esse peccatum mortale, si fac-tum fuisset juramentum cum obstinato animo non acceptandi, etiam contra præceptum su-perioris. Sylvester autem, *Juramentum*, 2, quest. 2, dicit in modicis bonis seu consiliis non esse peccatum mortale, aliiquid eis con-trarium jurare, secus vero in magnis, ut de non ingrediendo religionem, et similibus. Sed hanc etiam distinctionem, seu exceptio-

nem non admittimus, cum aliis Doctoribus allegatis, quia non habet fundamentum, et quia in rigore etiam omissio religionis vel alterius boni similis non est peccatum.

8. Secundo, inferunt aliqui non esse pecca-tum mortale, jurare rem non malam impos-sibilem juranti. Ita sentit Tabien. supr., n. 10, nam absolute negat juramentum de re impos-sibili esse peccatum mortale, quia defectus judicii in juramento non est mortale pecca-tum; ibi autem tantum judicium deesse vide-tur. Sed distinctione opus est; nam aut is, qui jurat, scit esse impossibile quod jurat, aut fallitur putans esse possibile. Quando priori modo jurat, semper mortaliter peccat, quia impossibile est quod cum tali scientia habeat propositum implendi quod jurat; nam voluntatis propositum non est de re impos-sibili cognita ut tali, quia propositum dicit actum absolutum et efficacem voluntatis, et talis requiritur ad juramenti veritatem. Et hoc est maxime in praxi observandum pro debitoribus, qui facile jurant solvere intra talem terminum, cum sciant sibi esse impos-sibile, et pro officialibus, qui jurant opus tali die reddere perfectum, et sic de aliis. Et ita constat in hoc modo jurandi dari aliquando peccatum mortale; propter quod diximus esse hoc peccatum mortale ex genere. At vero cum aliquis putat rem sibi fore possibilem, facile poterit, vel non peccare, si probabilem habuit existimationem, vel venialiter pecca-re, si ex negligencia levi sic juravit rem in se impossibilem. Si autem temere sic juravit, profecto erit peccatum mortale, quia reduc-tur actus in naturam suæ formæ, et sic ju-rando, virtute vult jurare falsum, quia im-possibilitas repugnat veritati. Atque ita docet Sylvester cum Hostiens., *Juramentum*, 4, q. 18, in fine, et q. 29, verb. *Perjurium*, q. 1; Navar., c. 12, n. 22.

CAPUT XIX.

QUALE PECCATUM SIT JURAMENTUM INIQUUM DE PECCATO COMMITTENDO?

1. *Juramentum peccandi venialiter, si adsit animus implendi, est veniale.* — Dico primo: juramentum de peccato veniali peccatum est; si tamen fiat cum proposito implendi illud, non est mortale ex vi talis materiæ, et per se loquendo. Prior pars est certa, quia tali jura-mento deest comes justitiae. Difficultas vero nonnulla est in posteriori parte, nam contra-

rium videntur sentire Angel. et Hugo; dicunt enim, quod jurare contra primam partem jus-titiae, quæ est declinare a malo, est peccatum mortale. Et suaderi hoc potest primo, quia qui adhibet Deum in testem peccati, ipso facto profitetur Deo placere tale peccatum; sed hæc est magna blasphemia, etiam in peccato ve-nali; ergo. Major patet, quia ideo jurans in-ducit Deum ad confirmandam talem assertio-nem, ut credatur ad reverentiam Dei pertine-re, illam facere veram, supposito juramento; quod esse non potest, nisi quia supponitur Deo grata talis actio. Secundo, qui sic jurat, tene-tur habere propositum peccandi venialiter cum jurat, alioqui jurabit mendacium, et pecca-bit; ergo virtute juramenti obligatur ad ha-bendum tale propositum: sed gravis irrever-entia Dei est facere, ut assumptio nominis ejus cogat et obliget hominem ad habendum propositum peccandi venialiter; ergo.

2. Tertio, qui juravit peccare venialiter, si id postea faciat ratione juramenti, peccabit mortaliter, quia licet illud secundum se sit tantum veniale, tamen intuitu juramenti id facere erit mortale, quia est quodammodo attri-buere Deo talem malitiam; ergo etiam a principio id jurare est peccatum mortale. Con-sequentia patet, quia etiam hoc modo attri-buitur Deo necessitas habendi propositum pec-candi. Antecedens vero asseritur ab Hugone, antiquo Canonista, ut refert et sequitur Angel., *Juramentum*, 5, n. 2. Quarto, qui jurat aliiquid impossibile, peccat mortaliter, ut supra dictum; ergo qui jurat quodvis peccatum, peccat mortaliter. Consequentia probatur, quia quod licite fieri nou potest, apud Deum judi-catur impossibile.

3. Nihilominus assertio posita communis est. Tenet Cajet., d. q. 89, art. 7, et ibi Soto, et quæst. 2, art. 3; Anton., 2 p., tit. 10, c. 4, § 1; Sylvester, verb. *Juramentum*, 2, quæst. 7; Tabien. et Navar. proxime allegati; Covar., d. c. *Quamvis*, 1 p., § 6, in fine, ubi alios refert. Fundamentum est, quia hoc non est per-jurium rigorosum et proprium, quia supponi-mus jurari cum intentione implendi, ac subin-de verum esse quod de præsenti juratur, et formaliter ac ex intentione jurari ut verum faciendum in futurum; ergo per tale juramen-tum non fit gravis injuria divinæ veritati. Sed non fit etiam divinæ bonitati, quia, licet ma-teria illius veritatis, quæ juratur, sit pecca-tum, non affertur Deus ut approbator illius malitiæ, sed tantum ut confirmator veritatis. Et licet sit aliqua irreverentia Dei, ejus nomine

et auctoritate velle confirmare stabilitatem propositi de peccato veniali faciendo, tamen cum illud peccatum leve sit, non videtur sufficere ad mortalem gravitatem illius irreverentiae, secluso formaliter contemptu. Vis autem hujus rationis patebit magis ex solutione argumentorum.

4. Ad primum ergo negatur major, nam qui jurat, non profitetur materiam juramenti placere Deo, ut patet in assertorio juramento de re præterita iniquissima, quod licitum esse potest, ut supra dictum est; solum ergo profitetur Deum esse testem veritatis, quem nullo modo licet in testem falsitatis adducere, etiamsi materia turpis sit. Ad probationem autem dicitur, eum, qui jurat se facturum aliquid, sive bonum, sive malum, non profiteri opus ipsum secundum se ad reverentiam Dei pertinere, sed veritatem ut sic esse Deo conformem. Et qui jurat peccatum veniale se facturum, pro tunc non attendit an ratione materialia veritas sit conformis vel contraria divinae voluntati ac bonitati, sed solum attendit formaliter ad rationem veritatis, et ad propositi sui immutabilitatem, ex generali quadam conceptione, quod id, quod juratur, immutabile quodammodo fit. Et ideo nunquam supponit talem actionem esse Deo gratam, sed tantum veritatem; et licet male faciat applicando veritatem divinam ad talem materiam, non tamen in hoc gravem irreverentiam facit, quia illam non intendit, et alias materia levius est. Ad secundum concedo, ex hypothesi, quod homo jurat talem actum, necessarium esse ut habeat propositum exequendi illud, si vult vivere mortale peccatum perjurii; haec autem necessitas non sequitur ex juramento secundum se, neque hoc illi attribuitur ex vi talis actionis, sed sequitur ex inordinata hominis voluntate, quae se immisceat illi difficultati et perplexitati. Tamen quia illa necessitas talis propositi non excedit culpam veniale, ideo neque illa inordinatio jurandi superat in sua specie malitiam veniale, licet intra illum gradum satis gravis sit.

5. *Efficere peccatum, eo quod de illo detur juramentum, est circumstantia aggravans.* — Ad tertium, Sylvest., *Juramentum*, 4, quæstion., prima, circa finem, et Navar., capit. 12, numer. 15, reprobat illam opinionem Hugonis et Angeli, dicuntque non esse peccatum mortale, facere peccatum de se veniale, etiamsi fiat ratione juramenti facti de tali peccato. Imo addunt, hanc circumstantiam committendi illud veniale, eo quod jura-

tum fuerat, extenuare potius quam augere culpam, quia in eo aliqua reverentia in Deum habetur. Sed hoc ultimum mihi non probatur; existimo enim circumstantiam illam de se aggravare culpam, sicut superius dixi, licet non ingredi religionem per se malum non sit, et ideo quasi materialiter implere juramentum de non ingrediendo non sit malum, nihilominus tamen non ingredi quasi ex obligatione juramenti malum esse, quia est attribuere juramento, quod sit perfectionis impedimentum, quod sentire nefas est. Unde illa observantia ad superstitionem quamdam pertinet, quia per illam colitur Deus re maxime inepta ad cultum, et Deo valde ingrata; ergo multo magis augebit culpam veniale, si ratione juramenti fiat, quia est facere juramentum vinculum iniquitatis; et consequenter est attribuere Deo, quod requirat a nobis observationem juramenti, etiam peccando.

6. *Sententia Sotii.* — Quod ergo in tali actu aliqua reverentia Deo haberi videatur, non extenuat culpam, sed auget, quia illa reverentia superstitionis est, et zelus non secundum scientiam. Imo Soto, d. q. 4, art. 7, ad 2, dicit esse blasphemiam, ubi nostram sententiam aperte docet. Et confirmatur, quia qui jurat dicere mendacium, venialiter peccat, non solum contra veritatem in proposito mentiendi quod habet, sed etiam contra religionem propter juramentum male factum; ergo quando mentitur quasi juramento astrictus, iterum utramque malitiam committit. Quia ob relationem mendacii ad juramentum iterum consentit, et quasi repetit confirmationem voluntatis in peccando per juramentum; ergo eamdem malitiam irreligiositatis contrahit, ac subinde circumstantia illa malitiam auget. Et sic potest recte intelligi quod D. Thomas ait, q. 89, art. 7, ad 7, qui jurat facere peccatum veniale, et peccare jurando, et peccare impledio. Item hac ratione videtur dixisse Augustinus, in c. *Inter cætera*, 22, q. 4: *Lugeat, si coactione ac timore juramenti aliquid defuit matri.*

7. Nihilominus vero addo, quod sicut jurare veniale peccatum, non fuit mortale peccatum contra religionem, ita neque illud postea facere nimia religione juramenti; nisi talis operandi modus ex aliquo gravi errore contra fidei doctrinam oriatur. Nam sine dubio talis error esset, putare hujusmodi juramentum esse implendum, vel illum hominem teneri tunc ad peccandum; unde ex hac conscientia id facere grave peccatum superstitionis esset.

Si tamen quis ex quadam simplicitate et ignorantia vulgari id faciat ob timorem juramenti, non credo esse peccatum mortale; quia non est gravior culpa in illa quasi continuatione, et repetitione prioris culpæ, quam fuerit in jurando.

8. Ad quartum de re impossibili, negatur prima consequentia, quia, licet actus venialis peccati jure dici possit impossibilis, et ab eo, qui honeste operari vult, talis reputari debeat, nihilominus simpliciter est possibilis factu. Et ad veritatem juramenti haec possibilitas sufficit, licet non sufficiat ad justitiam, quia cum illa impossibilitate morali seu juris stat absolutum et efficax propositum faciendi quod juratur, et hoc satis est ad veritatem juramenti: stante autem juramenti veritate, in solo defectu justitiae potest esse veniale peccatum.

9. *Juramentum de peccato mortali semper est mortale.* — Dico secundo: juramentum promissorum de opere, vel omissione quæ est peccatum mortale, semper est peccatum mortale. Ita docent omnes Doctores allegati in duobus punctis præcedentibus. Item Cajet., q. 98, art. 2 et 3; Sylvest., *Juramentum*, 1, q. 1, d. 6, et *Juramentum*, 2, q. 7; Navar., c. 12, n. 3 et 15; Covar., d. c. *Quamvis*, 1 p., § 6, n. 6, ubi plura refert. Solet haec assertio probari, quia vel ille, qui sic jurat, habet propositum peccandi ut jurat, vel non habet: si habet, jam peccat mortaliter ratione talis propositi; si non habet, etiam peccat mortaliter ratione perjurii et falsitatis. Sed haec ratio non probat intentum. Unde supponendum est, sermonem esse de juramento vero, id est, cum proposito illud implendi; nam si hoc desit, clarum est esse perjurium assertorium, et impertinens esse quod materia sit peccatum mortale, neque. Quando autem juramentum est verum, clarum item est, esse peccatum mortale illius speciei, cuius est propositum, ut homicidii, si juravi occidere, et sic de aliis; unde nulla est quæstio de illo dilemmate in argumento facto. Sed sensus assertionis est, quando juratur cum tali proposito, non solum committi culpam homicidii, sed etiam contrahimoralem malitiam sacrilegii, seu irreligiositatis, propter gravem abusum juramenti. Sic autem non est facile reddere rationem, cur hic defectus justitiae in jurando grave peccatum sit.

10. Quidam dicunt rationem esse, quia qui jurat cum intentione peccandi mortaliter, videtur minari tale malum Deo, sicut qui jurat

aliquid bonum, videtur vovere bonum illud Deo. Hac ratione utitur Soto, lib. 8, q. 2, art. 3, et sequuntur alii. Sed si esset solida, probaret etiam de juramento venialis peccati, nam, ut infra ostendam tract. 6, vovere Deo veniale peccatum, mortale peccatum est. Non est autem solida, quia falsum sumit, nam qui jurat se peccaturum, non Deo, sed homini fortasse promittit; unde nihil comminatur, sed solum intendit alium certum reddere sui propositi, et promissionis. Vel si alteri homini non promittit, nulli promittit, ut supra ostensum generaliter est, sed assertionem tantum confirmat; vel denique, si Deo promittat vel comminatur, illud est per accidens, estque novum genus peccati, magis voto contrarium quam juramento; de quo modo non tractamus.

11. *Valent.* — *Impugnat secundus modus.* — *Proponit vera ratio.* — Alii rationem reddunt, quia sic jurans, quantum in se est, facit Deum cooperatorem gravis peccati, quæ est gravis injuria Dei. Sic Valen., 3 tom., d. 6, q. 7, panct. 3, qui statim sensit objectionem de peccato veniali, nam sequitur, etiam jurando veniale peccatum, fieri Deum cooperatorem ejus, quantum est ex parte jurantis, quæ etiam est gravis injuria bonitatis Dei, cui repugnat omnis culpa etiam venialis, non minus quam repugnet divinae veritati omne mendacium, etiam veniale. Et satis se ostendit propensum ad concedendam sequelam, licet propter communem sententiam contrarium dicat: *Per me sit illa sententia probabilis.* Rationem vero insinuat, quia sic jurans veniale peccatum, non intendit directe facere Deum adjutorem peccati, saltem ut peccatum est. At idem dicitur de jurante peccatum mortale. Sed responderi potest, in tam gravi materia, ut est peccatum mortale, sufficere indirectam et interpretativam voluntatem faciendi Deum cooperatorem, ut graviter peccetur; in materia autem levi non sufficere. Sed hoc non satisficit, quia in moralibus voluntas tacita æquivalat expressæ. Item, in eo qui jurat peccatum veniale, non deest sufficiens voluntas peccandi contra Deum; ergo si modus invocandi Deum ut cooperatorem peccati est de se gravis, ex parte modi voluntatis non poterit excusari culpa mortalis, quia illud peccatum satis deliberatum est. Veritas ergo est in nullo illorum juramentorum fieri Deum cooperatorem mali, quantum est ex parte jurantis, sed tantum testificatorem assertionis veræ de malo facto ab homine perpetrando quoad defectum, et a

Deo ut universalis causa quoad materiale, et ad hoc ipsum non invocatur per juramentum, sed potius illud supponitur.

12. Tertia ergo ratio sit, quia jurans aliquid quod est peccatum mortale, non obstante juramento, tenetur non facere id quod jurat, et ita perinde est ac si falsum jurasset. Qua ratione utitur etiam Soto, et sequitur Covar. Et ad replicam de peccato veniali, respondet Soto, paulo inferius, juramentum de peccato veniali posse impleri sine peccato mortali, et ideo non cum tanto rigore includi falsitatem in illo juramento, sicut in alio de peccato mortali. Quæ ratio probabilis mihi videtur, potestque explicari ex doctrina D. Thomæ, q. 98, art. 4, quia hic defectus justitiae includit aliquo modo indirecto defectum veritatis, quatenus secundum rectam rationem necesse est non facere verum quod sic juratum est. Ergo, quanto est major necessitas hujus falsitatis, tanto major est deordinatio juramenti; ergo si illa necessitas est sub peccato mortali, sic jurare a principio est peccatum mortale ad perjurium spectans. Quarta ratio esse potest, quia est irreverentia Dei, velle firmare Dei auctoritate propositum in malo; ergo quo gravius est illud malum, eo gravior est illa irreverentia; ergo si malum illud sit peccatum mortale, etiam irreverentia est adeo gravis, ut ad peccatum mortale sufficiat. Atque haec rationes videntur sufficere pro materia morali, cui communis sensus Doctorum, imo etiam Patrum faveat, ut videre licet 2. 2, q. 4, per totum. Unde non est de hac ultima assertione dubitandum, etiamsi oporteret præcedentem quoad posteriorem partem in dubium revocare; sed necessarium non est, quia differentia data est sufficiens.

13. Ex his sequitur discriben inter eum qui jurat facere peccatum mortale cum intentione implendi, vel sine illa; nam ille prior duo peccata committit: unum est, quod facere proponit, aliud iniquum juramentum; posterior autem unum tantum perjurii per se committit. Hoc secundum per se patet. Circa primum autem videtur aliter loqui Cajetanus, q. 98, art. 3; dicit enim per tale juramentum non tam constitui novam speciem peccati, quam aggravari præexistentem in proposito peccandi mortaliter, *quia illud juramentum (inquit) non est perjurium*. Sed neque assertio, nec ratio placet. Nam certum existimo, jurando homicidium, addi peccato homicidii circumstantiam mutantem speciem, et ita esse distinctum peccatum, saltem quoad malitiam.

Ino simpliciter ita esse vocandum, cum juramentum sit actus distinctus a proposito occidendi hominem, etiamsi illud supponat. Vocare autem peccatum illud sie jurandi, perjurium, vel irreligiositatem, parum refert; satis enim est esse irreligiositatem. Interdum vero in jure perjurium vocatur, ut in c. *Unusquisque*, et c. *Inter cetera*, 22, q. 4, et c. *Sicut nostris*, de Jurejurando; sèpius autem vocantur incauta et temeraria juramenta, ut ex eisdem locis constat.

14. *Explicatur dubium.* — Quæri autem potest an gravius peccat'sic jurans cum proposito exequendi peccatum quod jurat, vel sine illo. In qua triplex comparatio potest fieri: una est inter peccata illa, ut contra religionem sunt præcise, et quoad intensivam gravitatem (ut sic dicam) in ratione perjurii, et temerarii juramenti. Et hoc modo dicunt aliqui gravius peccare eum, qui jurat cum proposito mortali peccandi, propter rationem supra factam, quod est quædam comminatio contra Deum, vel invocatio ejus ad cooperandum peccato mortali, quod pertinere videtur ad speciem blasphemie. Sed hoc existimo falsum, quia fundamentum vanum est, quia nec jura, nec Doctores dicunt, malitiam illius juramenti iniqui pertinere ad blasphemiam, sed ad defecituosum et injustum juramentum. Unde sub hac comparatione gravius peccatum esse censio sine intentione jurare, quia est formalissimum perjurium, et magis directe repugnans Deo in se, quia opponitur divinae veritati, et consequenter etiam bonitati, aliud vero peccatum solum opponitur reverentiæ debitæ Deo, et ita sentit Cajetanus, d. q. 98, art. 3, et si attente legatur, Glossa, in c. *Florentinum*, d. 83, verb. *Confirmavit*. Altera comparatio fieri potest inter malitiam perjurii unius peccati, et specificam malitiam alterius, ut homicidii, vel similis. Et pro hac comparatione consuenda sunt dicta supra c. 3, nihil enim addere necesse est.

15. Tertia comparatio est inter utrumque peccatum absolute, secundum totam malitiam, quam singula includunt, in qua comparatione certum est primo, extensive majus peccatum esse jurare cum proposito peccandi mortaliter, occidendo hominem, verbi gratia, quia in hoc peccato sunt duæ malitiae, una homicidii, et altera iniqui juramenti; in altero vero peccato est una malitia perjurii, ut ex dictis patet. Secundo, est mihi certum, unicam illam malitiam perjurii regulariter esse graviorem aliis sigillatim sumptis; nam est gravior quam

malitia inusti juramenti, ut ostensum est, et men sit, Deo injuriosum, et hominibus valde ordinarie excedit alias. Dico autem ordinarie, quia interdum posset hec esse gravior, ut si esset de neganda fide, aut similis, ut dixi in c. 3. Tertio incertum est an una malitia perjurii sit semper minus malum, quam aliae collective sumptæ: sèpe enim fortasse ita est, interdum tamen poterit excedere, quod soli Deo notum esse potest, ut existimo.

16. Alia denique comparatio fieri posset inter observationem vel transgressionem talis iniqui juramenti, quæ illarum detestabilius sit. In quo jura interdum dicunt, minus malum esse tale juramentum frangere quam servare, et ideo servandum non esse, quia ex duobus malis minus est eligendum. Ut patet ex c. *Juravit*, c. *Si aliquid*, c. *Non solum*, 22, q. 4, c. *Duo mala*, c. *Nervi*; quibus locis illa transgressio talis juramenti perjurium interdum vocatur. Verumtamen certum est in non observando tali juramento nullum malum culpe committi, imo necessario observandum non esse ad vitandam culpam, ut ex tota illa q. 4, 22 caus., constat, et ex dictis, quia ex tali juramento nulla nascitur obligatio. Unde non solum est minus malum (proprie loquendo) illud non servare, quam servare, sed etiam ab illo distat tanquam bonum a malo. Patres autem attendentes ad reverentiam juramenti materialem, illam transgressionem juramenti inique præstiti, quoddam malum reputant, quia ex malo juramento ortum, et quia perse indecens est. Et similiter vocant perjurium quasi materiale, quia in effectu non fit quod juratum est. Et consequenter fit falsum quod juratum est, et hoc est quoddam malum secundum suam rationem formalem spectatum, licet in tali actu jam excusat a culpa; et in hoc sensu aiunt eligi minus malum. Denique posset e contrario conferri actus peccati mortalis factus ex tali juramento, ut in juramento Herodis, cum eodem actu facto absque juramento. De quo bene dicit Soto, si fiat sine respectu ad juramentum, nec minui, nec augeri, quia circumstantia juramenti per accidens se habet. Si vero fiat virtute juramenti, multum aggravari; quod juxta dicta de peccato veniali cum proportione accipendum est.

CAPUT XX.

1. *Jurans ficti ab Aegyptiis capite damnabatur.* — Cum perjurium gravissimum cri-

men sit, Deo injuriosum, et hominibus valde perniciosum, constat gravissimam mereri poenam, tam apud Deum quam apud homines. Deus enim ita vendicat hoc delictum, ut dicat Malach. 5: *Hec est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ*; et infra: *Et omnis jurans ex hoc similiter judicabitur*; et infra: *Et veniet ad domum jurantis in nomine meo mendaciter, et commorabitur in medio domus ejus, et consumet eam, et ligna ejus, et lapides ejus*, utique in membrum perpetuam punitionis gravissimi delicti, et quasi criminis læsæ majestatis, ut expendit Chrysost., Hom. 15, 19 et 27 ad Popul. Ab hominibus autem semper et in omnibus regnis judicatum est hoc delictum gravissima poena dignum. Perjurii enim ab Aegyptiis capite multabantur, ut qui et pietatem in Deum violarent, et fidem inter homines tollerent; ut refert Diodor. Siculus, libro secundo, cap. 3; et Alexand. ab Alexan., cum Alciat. ibi, lib. 6 Geniali, c. 10; et alia refert Azor, lib. 11, c. 12, q. 7; Covar. etiam supra, 1 p., § 7, n. 2, dicit, hoc delictum utroque jure, civili et canonico, puniri. Sed de civili res est controversa, quia in l. 2, Cod. de Reb. credit, dicitur: *Jurisjuringandi contempta religio satis Deum habet ultorem*. Aliae vero leges civiles perjuros puniunt, ut ibi Glossa refert, quæ ita illa jura conciliat, ut leges non puniant perjuria, quæ ad solum Deum pertinent, id est, quibus pacta et fœdera humana non violantur, nec contra proximum fiunt; quæ vero talia sunt maxime puniant. Vel posset etiam prior lex indefinite intelligi, scilicet, leges non omnia perjuria punire, non tamen quod nulla puniant; indicat Greg. Lop., Glos. 2, leg. 26, tit. 11, par. 3, ubi lex illa dicit, perjurium commissum a parte, in juramento sibi a judice vel alia parte delato, solum Deum habere ultorem, perjurium vero testis per leges puniri. Sed haec nobis de jure civili sufficient.

2. Quod ad jus canonicum attinet, ea breviter trademus, quæ ad forum conscientiæ spectant, vel illud attingere possunt; reliqua insinuabimus, et propriis Doctoribus omittemus. Distinguamus ergo more solito duplices poenas, scilicet, vel ipso jure impositas, vel imponendas. Et quoad priores, statuo imprimis nullam censuram esse ipso jure latam propter hoc crimen, sive a laicis, sive a clericis committatur. Hoc constat, quia nullum invenitur tale jus, ut facile constabit discurrenti per omnes censuras jure impositas, quas in tom. 5 prosecuti sumus. Secundo, est certum,